

Inkludering

Christel Jansson
Kerstin Dahlberg Johansson
@hoor.se

Arbetet med inkludering har inte en tydlig början och ett tydligt slut. Det handlar om processer där attityder måste bearbetas och demokratiska värden tydliggöras. Om inte möjlighet till möten ges så utvecklas ingen förståelse för olikheter.

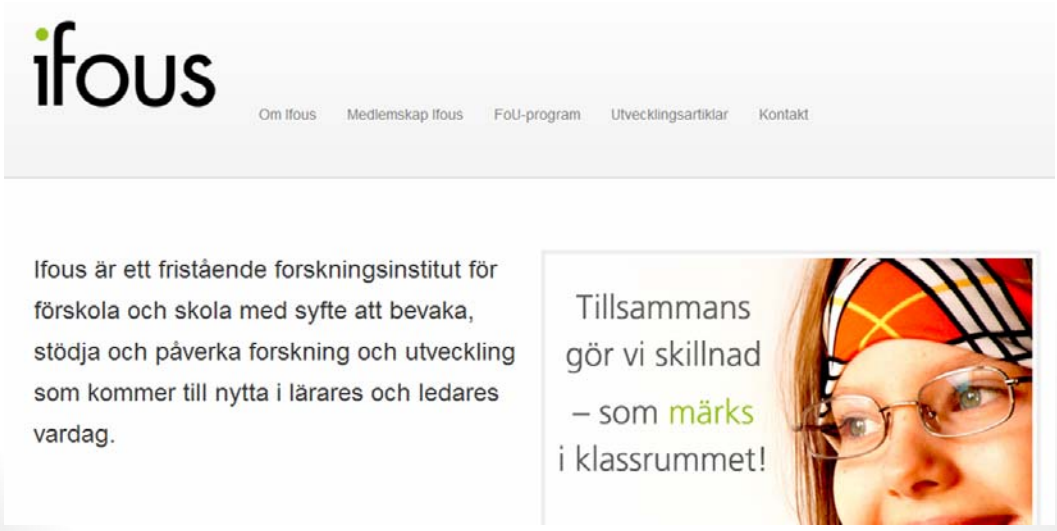
(Därför inkludering, SPSM 2008)

En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

(Lgr11)

Ökad inkludering och högre måluppfyllelse

Vad måste göras annorlunda för att skillnad ska ske och märkas?

Vad är det vi redan gör som fungerar? Mer av det!

Hur kan vi bli lite bättre?

”Det går nok inte av sig sjelv”

Vad har hänt och vad är på gång?

- Nationella och regionala seminarier med samtal på alla nivåer
- Läxor
- Kartläggning (tillsammans med forskare)
- Besök hos våra ”kritiska vänner”
- Spridning av goda exempel

Intervjuer med förvaltningsledning

Vad innebär begreppet inkludering?

Vad har man för skäl att arbeta med inkludering och hur tänker man engagera de olika skolområdena?

Vad främjar en inkluderande skola?

Vilka utmaningar ser man?

Hur ser förvaltningsledningen på sin egen involvering i processen?

Hur ser de långsiktiga målen ut, vad har hänt om tre år?

Kommer att följas upp med samma frågor nästa år.

Intervjuer med skolteam

Forskarna (Inger Assarsson, Lena Lang, Lisbeth Ohlsson och Susan Tetler) har gjort 32 intervjuer med alla skolteam.

De har i sitt arbetsmaterial kommit fram till fyra tänkbara fördjupningsteman:

- **Didaktik och lärande**
  Lärares arbete med variation, val av form och innehåll för undervisningen.
- **Goda lärmiljöer**
  Lite större sammanhang än förra temat, man ser till människosyn, bemötande, värdegrund, relationellt förhållningssätt, normalitet, relationen mellan lärare och elever. Man pratar om ”öppna dörrar”/lärarsamarbete, lugn och ro i lärsituationen

Intervjuer med skolteam

- **Stödstrukturer**
  Många skolor lägger ner SUG, lilla gruppen. Diskussioner om att inkludera genom att exkludera. Specialundervisning, olika slags lösningar. Kartläggning för att hitta lämpligt stöd, elevhälsoteam.
- **Klassrum-skola-samhälle**
  Det behövs forskning om elevperspektivet, där skolans verksamhet utvärderas i relation till elevernas syn på de inkluderande insatserna.
  Kollegialt lärande som en väg att skapa samsyn kring inkluderande arbetssätt. Kopplat till forskning. Samarbete över gränserna för att ta tillvara lärares olika kompetenser. Kunna hnantera den problematik som eleverna har med sig in i skolan. Samarbete mellan alla viktiga aktörer kring eleverna, ungdomarna (föräldrar, organisationer, myndigheter)

Nu pågår interventioner på alla skolor.

Enkät med elever i åk 7

Elevengagemang – en inkluderande grundskola

Helena Andersson, Malmö Högskola

- Mina klasskamrater gillar mig som jag är. 98,1%
- Lärarna på min skola lyssnar på eleverna. 74,5%
- Min skolgång kommer att skapa många framtida möjligheter för mig. 94,5%
- Det mesta som är viktigt att veta lär man sig i skolan. 79,6%
- Jag känner att jag är med och bestämmer över det som händer mig i skolan. 81,8%
- Jag tycker om att prata med eleverna här. 98,1%
- Jag tycker om att prata med lärarna här. 71,7%
- Jag känner mig trygg i skolan. 96,4%
- Betygen i ämnena är bra på att mäta vad jag verkligen kan. 77,8%
- Jag känner mig hoppfull inför min framtid. 96,3%

Enkät med lärare och specialpedagoger

Vilken är din **uppfattning** om inkluderande undervisning?

91,6% anser det engagerande
91,7% anser det viktigt
25% anser att det är lätt – 75% att det är svårt

Hur uppfattar du din **ämneskompetens** i förhållande till elevers olika behov?

94,9% anser att deras ämneskunskaper anpassas (håller med eller delvis med) för att ta hänsyn till elevers olika behov.

88,2% anser att deras ämneskompetens är tillräcklig för att kunna genomföra en inkluderande klassrumsundervisning.

Enkät med lärare och specialpedagoger

Aktiviteter som inspirerar till en inkluderande undervisning:
- kollegialt samarbete
- andras beprövade erfarenhet

Gemensamma planeringstillfällen med ökade möjligheter till erfarenhetsutbyte kan främja en inkluderande undervisning.

Mer än hälften (61,9%) uppfattar att det förekommer en hög andel elever i behov av särskilt stöd i den klass de undervisar mest i. Trots detta uppger man att man ganska sällan diskuterar särskilda insatser i undervisningen med hänsyn till elevers olika förutsättningar.

19,9% av de lärare som svarade på enkäten deltog i ifous-seminarierna, men hela 31,5% angav att deras inställning till inkluderande undervisning under det senaste året förändrats i en positiv riktning, 8,5% angav att de nu är mer negativa och 60% att de är oförändrade i frågan.

Vad gör vi i Höör?

- Gemensam fortbildning
- Pedagogiska diskussioner och utvecklingsprojekt (t ex språkstörning)
- Inkluderande lösningar för särskilt stöd
- Handledning kring bemötande av utagerande barn (Ross Greene)
- Matematiklyftet
- Specialpedagoger i klassrummet
- Förstelärare + kollegiala lärgrupper
- Fokus på formativ undervisning/bedömning
- Arbete med åtgärdsprogram och särskilt stöd
- Pedagogiska utredningar
- Utvecklingsresa för specialpedagoger (med SPSM)

www.skola2011.blogspot.se

Levla lärande (Facebook-grupp)

Röster

- Det är viktigt hur jag som ledare förhåller mig. Jag är den som är ansvarig för alla lösningar. Beslut som jag tar genomlyses av tankarna om inkludering som jag fått i projektet. Jag har påverkats av att vara med i projektet. Skolteamet är ambassadörer i alla diskussioner, i personalrummet och klassrummen. Vi träffas för att hålla våra tankar ”i topp”. Kritiska vän-besöken har varit viktiga, det är roligt att se andras lärmiljöer. (rektor)
- Vi strävar efter att lärare ska ha många verktyg i verktygslådan. För att lyckas med inkludering måste man ha det.
- Det händer saker på skolan, det går att göra saker, det finns förväntningar på arbetet med att utveckla de inkluderande lärmiljöerna, man vill ha mer verktyg och metoder, det finns besvikelse över att inte mer händer. (rektor)

Röster

- Det finns ett behov av att genomföra projekt i elevgrupperna om att vara olika. (elevhälsan)
- Arbetsron har betydelse för att lyckas i sitt lärande.
- Svårt lösa ”flexibelt stöd” inom befintlig budget.
- Hur lärare är avgör. Vi måste fokusera på samtal om vad som är ”rättvisa” kring elevers behov.
- Utvärdering av ”ett år utan resursskolan” pågår. Olika lösningar finns för elever med särskilda behov.
- På en skola har en ”liten grupp” bildats. Lärare på skolan och de som arbetar där positiva, nu kan eleverna vara tillhöriga sin klass och ändå få det stöd de ibland behöver. Ökar möjligheterna! Forskare i ifous undersöker attityder till ”lilla gruppen”.

I en skola för alla måste alla vara beredda att möta alla.

3 kap

Stöd i form av extra anpassningar

5 a §/*Träder i kraft I:2014-07-01/* Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §. *Lag (2014:456)*.

8 §/*Träder i kraft I:2014-07-01/* Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. *Lag (2014:456)*.

Skolverket:
Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (2014), s. 10

En del elever är i behov av ytterligare stöd, utöver den ledning och stimulans som ges i den ordinarie undervisningen, för att utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Genom att sätta in tidiga och adekvata stödinsatser ges alla elever förutsättningar att utvecklas i riktning mot utbildningens mål.

Innan stödinsatser riktade mot individen sätts in är det viktigt att skolan har sett över hur organisationen omkring eleven ser ut. Det kan bland annat ske genom att se över hur resurser fördelas, vilka pedagogiska metoder som används, hur den aktuella elevgruppen fungerar och hur elevens lärmiljöer är organiserade.

Skolornas rutiner för uppdraget kring undervisning med ledning, stimulans, stöd och dokumentation

- undervisning
- pedagogisk utredning
- stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen
- utvecklingssamtal
- IUP
- omdömen
- betyg
- åtgärdsprogram, och
- särskilt stöd
- handlingsplaner läs- och skriv och matematik

Arbetsmaterial

Maila christel.jansson@hoor.se om du vill ha den!

Ledning och stimulans i den ordinarie undervisningen	**Stöd i form av extra anpassningar av den ordinarie undervisningen**	**Särskilt stöd**
-Tydliga mål -Återkoppling -Variation när det gäller arbetssätt under lektionspasset. -Bred och allsidig bedömning. -Gruppstärkande aktiviteter. -Fast placering i klassrummen. -Elever är delaktiga och har inflytande över undervisningens innehåll och arbetssätt.	-Läxhjälp/studiehandledning. -Stimulireducerad arbetsplats (auditivt och visuellt) tex skärm, hörlurar. -Tydliga instruktioner (kortfattade, avbockningsbara, muntliga och skriftliga) -Strukturerade arbetsuppgifter med korta delmål med feedback på vägen mot målet. -Strukturerade tavelanteckningar (avskrifter, fotograferade) -Översiktlig och tydlig planering med delmålen inskrivna. -Anpassning av rasttider/aktiviteter. -Riktad läsinlärning, Rydaholmsträning eller intensivmatte under en period. - Mindre omfattande specialpedagogiskt stöd under några månader -Anpassningar av provsituationer (till exempel uppläst, muntligt, utökad tid, uppdelning, skrivstöd). -Tillgång till och träning i att använda kompensatoriska lärverktyg (tex datorer, inläst material).	- Omfattande specialpedagogiskt stöd. -Elevassistent -Enskild undervisning -Särskild undervisningsgrupp -Anpassad studiegång

Beskrivning av övergripande förmågor (sk ”big five”, de förmågor som förekommer i nästan samtliga ämnens kursplaner i läroplanen)

Analysförmåga
Att beskriva orsaker och konsekvenser, föreslå lösningar, förklara och påvisa samband, se utifrån och växla mellan olika perspektiv, jämföra likheter och skillnader, jämföra för- och nackdelar.

Kommunikativ förmåga

Att samtala, diskutera, motivera, presentera, uttrycka egna åsikter och ståndpunkter, framföra och bemöta argument, redogöra, formulera, resonera och redovisa.

Informationshantering

Att söka, samla, strukturera/sortera och kritiskt granska information. Dessutom att skilja mellan fakta och värderingar, samt avgöra källors användbarhet och trovärdighet.

Begreppsförståelse

Att följa innebörden av begreppen, relatera begreppen till varandra och använda dem i olika/nya sammanhang.

Metakognitiv förmåga

Att tolka, värdera, ha omdömen om, reflektera, avgöra rimligheten, välja mellan olika strategier, pröva och ompröva samt lösa problem med anpassning till en viss situation, syfte eller sammanhang.